

Abortus: haar lichaam, haar keuze, maar ook zijn verhaal

Lisanne van Sadelhoff
Gastcorrespondent Verlies & Verbinding

Met mannen wordt weinig gepraat over abortus, ook niet als ze het van dichtbij meemaken. Hoe kunnen we ruimte maken voor de emoties van de man, zonder die van de vrouw in te perken? 'Dat ik kon delen, hielp. En dat mijn vrouw luisterde, hielp nog meer.'

Aan de kust van Noord-Spanje, bij een mooie, blauwe baai, staat een bankje waarop heel veel besproken is.

Arjan en zijn vrouw waren vijf jaar geleden onderweg naar hun vakantieadres, met hun drie kinderen van zes, vier en anderhalf. Net voordat ze vertrokken, wisten ze: we zijn opnieuw zwanger.

'Ongepland', verduidelijkt Arjan, 'mijn vrouw was anderhalf jaar daarvoor voor de derde keer moeder geworden. Die zwangerschap was mooi maar intensief geweest, en we zaten ook in de fase van ons leven dat we vonden: het is goed zo.'

'Wat wil jij?' was het eerste wat Arjan aan zijn vrouw vroeg, daar, op dat bankje. Want, stellige toon: 'Het is haar lichaam. Haar beslissing.' Arjan zag zijn vrouw worstelen, maar ervoer de gesprekken zelf ook als 'zware dobbers'. 'Het werd me gaandeweg duidelijk dat zij het echt niet wilde, terwijl ik het verdrietig zou vinden als we de zwangerschap zouden stoppen.'

Mannen plaatsen zichzelf aan de zijlijn

De ruimte om dat soort dingen eerlijk te zeggen, voelen veel mannen niet, zegt Miriam van Kreijl. Ze begeleidt stellen na een miskraam, maar ook na een abortus. Van Kreijl hoort mannen vaak zeggen dat ze voor hun vriendin meekomen, dat het niet hun lichaam is, of dat het voor hun vriendin erger is. Toch merkt ze dat die mannen doorgaans zelf ook wat te verwerken hebben.

‘Er zijn twee duidelijke rollen waarmee mannen zichzelf vaak aan de zijlijn plaatsen bij een ongewenste zwangerschap’, zegt Van Kreijl. ‘Ze worden regelmatig – door zichzelf maar ook door de samenleving – slechts als “veroorzakers” gezien, de verwekkers. Zo van: ik heb die vrouw dit aangedaan, en nu moet zij een medische ingreep ondergaan. Daarnaast stellen veel mannen – als ze *in the picture* zijn, hè – zich op als steunpilaar: beslis jij maar, wat je ook doet, ik sta achter je.’

‘Maar het komt ook voor dat mannen zichzelf – onterecht natuurlijk – de rol van de beslisser toekennen. Ze sturen op een abortus aan, of juist op het houden van het kind.’

De mannen die zichzelf aan de zijlijn plaatsen, ervaren vaak schaamte, weet Van Kreijl. Mannen spreken zich niet zo makkelijk uit, ‘over het algemeen niet, als ik wat mag generaliseren, en al helemaal niet over zoiets als abortus’. De zorg is bovendien gericht op de vrouw: de man mag mee naar de abortuskliniek, maar niet bij alle onderdelen van de behandeling aanwezig zijn. Er is ook altijd een apart gesprek met alleen de vrouw. ‘Wat in de kliniek gebeurt’, zegt Van Kreijl, ‘is dat vooral het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw wordt beschermd. En dat is heel, heel erg goed. Belangrijk. Maar de man is er ook nog. Daar krijgen ze van zichzelf, de samenleving en de zorg niet altijd genoeg erkenning voor.’

We hebben het gesprek over abortus niet leren voeren

Het aantal (makkelijk vindbare) Nederlandstalige boeken over mannen en abortus? Precies twee. Schrijver Auke Hulst schreef het fictieve *De Mitsukoshi Troostbaby Company*, met als inspiratie de abortus van zijn ongeboren kind, en Basti Baroncini interviewde mannelijke ervaringsdeskundigen voor *Man en abortus* – het boek dat hij zelf schreef bij gebrek aan boeken over dit onderwerp.

Folders over abortussen in de gemiddelde abortuskliniek zijn volgens Van der Kreijl ‘enkel gericht op de vrouw’. Ze geeft scholing aan verloskundigen en in abortusklinieken, en benadrukt: ‘Betrek de man erbij. Vóór het proces, maar ook erna. Vraag: “En hoe voel jij je erbij? Wat heb jij nodig?” Het kan ook zijn dat ze antwoorden met “niets”, maar dan is het ze in elk geval gevraagd.’

‘We hebben het gesprek over abortus niet leren voeren’, zegt theatermaker Mystha Mandersloot. ‘Laat staan als het over de man gaat. Alsof je je in een mijnenveld begeeft.’ Zij en haar vriend waren drie maanden samen, toen Mystha zwanger bleek. Ze voelde direct dat ze niet de wens had om moeder te worden. Dus koos ze voor een abortus. ‘Ik beseftte dat er een extreem belangrijke levenskeuze voor mij en mijn vriend enkel in mijn handen lag. Dat was een gekke gewaarwording.’ Dit leidde tot een voorstelling over vrouwen en abortus. ‘Maar toen ik daarmee klaar was, voelde ik: nu heb ik de man nog geen stem gegeven. Ik kreeg de behoefte om ruimte te geven aan de kant van de (ex-)partner.’ De repetities voor *Verhalen van Verwekkers* zijn in volle gang.

Mystha is ervan overtuigd dat de abortus die ze onderging voor een deel ‘haar’ abortus is (wat voelde zij, wat dacht zij), voor een deel ‘onze’ abortus (wat doet de abortus met onze relatie), maar ook voor een deel ‘zijn’ abortus (wat voelde hij, wat dacht hij). Zachte stem: ‘Daar stond ik pas bij stil toen ik andere mannelijke ervaringsdeskundigen sprak.’

Ze hoorde over hun rouw, over de opluchting, het verdriet, de wanhoop en de vraag waar elke man mee worstelde: hoeveel ruimte mag ik innemen?

Ook Arjan was daarmee bezig, vooral ten overstaan van zijn vrouw. Hij zegt daarover: 'Je begeeft je als man op glad ijs als je zegt wat jouw wensen of gedachten zijn. Gelukkig was mijn vrouw een fantastische gesprekspartner.'

Barry (niet zijn echte naam) ervoer dat anders. Zijn toenmalige vriendin onderging een paar jaar geleden een abortus, hun relatie was pril, de zwangerschap ongepland. Gewenst voor hem, ongewenst voor haar. 'Ik ben honderd procent voor baas in eigen buik, en ik weet: we waren er samen bij. Ik wilde, op wat voor manier dan ook, de verantwoordelijkheid nemen. En ik zou achter haar keuze staan. Maar ik ervoer zelf veel verdriet, en kon dat moeilijk delen met mijn omgeving. Je zegt niet zo snel: "Ik heb het moeilijk met de abortus van mijn vriendin." Het is lastig aandacht voor zo iets op te eisen, als man.'

De ruimte die mannen kunnen innemen, is een gevoelig spanningsveld

Dat wat Arjan en Barry omschrijven is een 'gevoelig spanningsveld', zegt Jenneke van Ditzhuijzen, onderzoeker onbedoelde zwangerschap aan de Universiteit Utrecht en het Amsterdam UMC. 'Als je heel erg benadrukt dat mannen moeten worden meegenomen in het proces, dat mannen óók ruimte moeten krijgen, dan raak je op een zeker moment aan het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen. Wettelijk gezien is het gewoon niet zo dat mannen daar iets over te zeggen hebben', zegt Van Ditzhuijzen. 'Dat maakt dat men terughoudend is met focussen op de man.'

Wat er in de wet staat, zou volgens Van Ditzhuijzen een prima verklaring kunnen zijn voor het gegeven dat er in onderzoek naar zwangerschapsafbrekingen relatief weinig aandacht is voor de man. De onderzoeker wil overigens ook 'duidelijk benadrukken' dat meer dan 95 procent van de vrouwen die een abortus ondergaan vooral opgelucht is na de ingreep. 'We moeten abortus uit het standaardhoekje van "spijt" halen. Voor sommigen is het een verlieservaring, natuurlijk, maar dat is iets anders dan dat je je keuze terug had willen draaien als het kon.'

Van Ditzhuijzen en collega's ondervroegen in hun laatste kwalitatieve onderzoek niet alleen de vrouwen die een abortus ondergingen, maar ook hun partner. 'We zijn nog niet zover dat we dat helemaal hebben geanalyseerd, maar je ziet wel dat mannen en vrouwen het verhaal op hun eigen manier inkleuren.'

Wat wel gesteld kan worden, is dat veel mannen – net als vrouwen – tegenstrijdige gevoelens ervaren als er eenmaal een ongeplande zwangerschap is. 'De meeste mannen snappen echt dat het niet aan hen is. Maar daar denken ze niet aan op het moment dat ze seks hebben. Dan is het allemaal heel ver weg. Juist dan kan zo'n ongeplande zwangerschap niet alleen voor de vrouw, maar ook voor de man een paniekerig verhaal worden. Vooral als ze van tevoren denken: ik wil geen vader worden, en dan ineens, bij zo'n zwangerschap voelen: ik wil het wel. Of andersom. Een ongeplande zwangerschap kan alles doen kantelen.'

Van Ditzhuijzen is 'zeker een voorstander' van het betrekken van de man bij het gesprek, 'en dat kan ook prima in de kliniek, bijvoorbeeld bij het nagesprek, als de ingreep achter de rug is'. Ook vrouwen zelf gaven in haar onderzoek aan dat ze vonden dat de man er niet altijd voldoende bij werd betrokken.

Alleen een luisterend oor kan al helend werken

Expert Mirjam van Kreijl: 'Voor de vrouw kan het heel eenzaam voelen als de man enkel gedachten deelt als: *jij beslist, jouw keuze*. Ja, maar wat voelt die man daarbij? Ieder mens heeft erkenning nodig, en die erkenning begint bij de man meenemen in het proces, als de vrouw dat wenst.'

Dat ervoer Barry ook, toen zijn vriendin figuurlijk de deur voor zijn neus dichtgooide en hem niet op de hoogte hield. 'Ik weet niet waarom ze het alleen wilde doen. Ik wist niet eens wanneer ze de ingreep onderging en had haar graag willen steunen, of in elk geval willen weten of ze steun nodig had.' Barry spreekt niet alleen van het verlies van een kind – 'Ik voelde heel sterk dat het een meisje was' – maar hij ervoer ook het verlies van het proces: 'Ik had erbij willen zijn. Er voor haar willen zijn. Dat dat niet kon, was verlies op verlies.'

Hij voelde zich alleen en bezocht daarom een psycholoog. 'Als iets moeilijk is, moet ik praten, doorvoelen, me onderdompelen. Veel mannen zijn dat verleerd. Ik ben mijn ongeboren kind nu dankbaar dat ik door haar aanwezigheid, hoe kort ook, mezelf zo ontwikkeld heb. Als mensen mij vragen hoeveel kinderen ik heb, benoem ik ook altijd dit ongeboren kind.' Waarmee hij wil zeggen dat er altijd twee kanten aan het verhaal van een abortus zitten. 'Het is fijn als anderen ook naar de kant van de man luisteren.' Dan, zacht: 'Ik weet dat niet iedereen er behoefte aan heeft, maar ik heb mijn ongeboren kindje een naam gegeven.'

Arjan heeft ervaren, daar, op dat bankje in Spanje, hoe helend een luisterend oor kan werken. 'Dat ik kon delen, hielp. En dat mijn vrouw luisterde, hielp nog meer. Ik zag ineens, nadat we de knoop hadden doorgehakt, een klein jongetje weglopen, de rug naar ons toe. Ik denk dat dat ons afscheid was. Soms doemt hij nog op, maar de laatste jaren steeds minder vaak, het is een steeds troebeler beeld. Dat is oké, omdat ik er ruimte aan heb mogen geven.'

De echte naam van Barry en de achternaam van Arjan zijn bekend bij de redactie.